

Valstybė ir scena. Lietuvių profesinio dramos teatro pradžia

Gintaras Aleknonis

*Kultūros, filosofijos ir meno institutas, Saltoniškių g. 58,
LT-08105 Vilnius, Lietuva*

Straipsnyje aptariamas būsimųjų Lietuvos visuomenės ir politikos veikėjų vaidmuo XX a. pradžios Vilniaus lietuvių scenoje. Nagrinėjamas lietuvių dramos teatro periodizacijos klausimas – profesinio teatro pradžios problema. Lietuvių profesinio teatro pradžia įprasta laikyti 1920 m. Juozo Vaičkaus pastatytas „Jonines“. Pabrėžiama, kad ši data teatro istoriografijoje įsitvirtino gana atsitiktinai, šio fakto išskyrimas grindžiamas organizaciniais, o ne meniniais kriterijais.

Raktažodžiai: mėgėjų teatras, valstybinis teatras, teatro organizavimas, profesionalumas, politika, teatro visuomeninis vaidmuo, estetiniai kriterijai

VILNIAUS LIETUVIŲ TEATRAS – POLITIKAI SCENOJE

Iš pirmo žvilgsnio atrodytų gana keista XX a. pradžios Vilniaus lietuvių teatre išskirti valstybės ir scenos meno santykių problemą. Juk tuo metu nebuvo Lietuvos valstybės, o tiems negausiems vilniečių lietuvių scenos meno bandymams sunku taikyti estetinius kriterijus.

Galima būtų pabandyti tyrinėti Vilniaus lietuvių mėgėjų teatro santykius su caro valdžia; čia pirmiausia tektų aptarti rusų administracijos lietuvių tautiniam sąjūdžiui keliamas kliūtis, cenzūros varžymus. Be abejonės, atrastume ne vieną įdomią istoriją. Kitas kelias – valstybės idėjos atspindžių paieškos to meto teatro veikloje. Deja, neatrodo, kad tokios paieškos galėtų būti sėkmingos. Vien pažvelgus į to meto Vilniaus lietuvių teatrų repertuarą, akivaizdu, kad scenos madas diktavo anuomet neprilygstama Keturakio komedija „Amerika pirtyje“. O šioje pjesėje, panašiai kaip ir kituose to meto repertuaro „ramsčiuose“ – „Švarke ir milinėje“, „Kaminkrėtyje ir malūnininke“ ar „Ponuose ir mužikuose“, sunku rasti gilesnių išvalgų. Tiesa, būta ir tokių patriotinių spektaklių kaip „Pilėnų kunigaikštis“, „Genovaitė“ ar „Živilė“. Tai – romantizuotos, bekompromisę kovą idealizuojančios pjesės, kuriose nerasime sąlyčio su gyvenamąja tikrove ir juo labiau su dar tik nedrąsiai brandinama tautinės lietuvių valstybės idėja.

Giliausią Vilniaus lietuvių teatro ryšį su būsimąja Lietuvos valstybe tektų fiksuoti ne meno, bet organizaciniu lygmeniu. Būtent organizacinę, tautinę lietuvių mėgėjų teatro svarbą yra pabrėžę ir dešinieji, ir kairieji ano meto lietuvių veikėjai. Pasak būsimąjo Lietuvos prezidento Antano Smetonos, „mūsų teatro pradžia yra ypatinga: jo svarbiausias tikslas buvo skelbti viešai, kad mūsų kalba kyla iš tos paniekos, kurioje buvo laikoma. Kai mums būdavo draudžiama rinktis, tartis ir draugijomis gyventi, tai pirmieji mūsų tautos gaivintojai eidavo ta linkme, kur mažiausia kliūčių rasdavo; o mūsų viešasai gyvenimas šlydavo ten, kur rasdavo spragą, kur jo srovė būdavo ne visai užtvenkta. Štai dar kodėl mūsų inteligentai griebiasi teatro. [...] per vaidinimus būdavo galima ne tik pasigėrėti scenos vizdeliais, bet ir arčiau susieiti, pasizinti, pasikalbėti ir pasilsėti. Tuo atžvilgiu jie ir nūnai tebėra svarbus veiksnys lietuviams, kada kiti visuomenės bendravimo keliai tebėra varžomi“¹. Panašių nuostatų anuomet laikėsi ir būsimasis bolševikinės Lietuvos vadovas Vincas Mickevičius-Kapsukas. Jo nuomone, „spektakliai turi didelę svarbą, ypač spektakliai, miestų darbininkams arba sodiečiams paskirti; bet lietuviški spektakliai turi dešimteriopą svarbą, nes mūsų tautą dar gyvą nori palaidoti, mūsų kalbą – išplėsti iš žmonių burnos. Užtat gi mums viešai išgirsti lietuvių kalbą ir parodyti kitiems, kad ji dar gyvuoja, daug reiškia: atsibunda tauta, kelia aukštyn galvą, reikalauja sau lygių su kitomis tauto-

mis teisių!.. [...] Nei keliolika knygelių, nei laikraščiai nepadarys to, ką padaro vienas spektaklis. Reikia tik žiūrėti, kad tokiuose spektakliuose pirmutinė publika būtų plati liaudis...“²

Didžiausią įtaką XX a. pradžios Vilniaus lietuvių teatras padarė visuomeninei bei politinei lietuvių veiklai, ir ta įtaka (priešingai negu estetinė) nenutrūko ir po Pirmojo pasaulinio karo. Čia užtektų išvardyti tuos veikėjus, kurie daugiau ar mažiau dalyvavo Vilniaus lietuvių teatro veikloje, o vėliau tapo įtakingais Lietuvos respublikos asmenimis. Talentingas režisierius Mykolas Sleževičius tapo ministru pirmininku, Vilniaus lietuvių teatro sąjūdyje dalyvavo du būsimieji Lietuvos prezidentai (Antanas Smetona ir Kazys Grinius), užsienio reikalų (Augustinas Janulaitis) bei švietimo (Mykolas Biržiška ir Konstantinas Šakenis) ministrai, bolševikinės V. Kapsuko vyriausybės sveikatos komisaras (Andrius Domaševičius), Žemės ūkio ir valstybės turtų ministerijos Miškų departamento direktorius (Povilas Matulionis), Krašto apsaugos ministerijos žvalgybos skyriaus Kaune vadovas (Liudas Gira)...

Tie keli Vilniaus lietuvių teatro veikėjai, ir vėliau išlaikę ryšius su scenos menu (Ona Pleirytė-Puidienė, Kazys Puida, Sofija Kymantaitė-Čiurlionienė), tarpukariu tenkinosi kritikų ar dramaturgų (o L. Gira – dar ir Valstybės teatro direktoriaus) vaidmenimis.

Būtų pernelyg drąsu sakyti, kad repetuodami spektaklius Vilniaus lietuvių veikėjai svarstydavo būsimųjų ministrų kandidatūras, tačiau kalbų apie viltingą tautos ateitį netrūkdavo. Būsimiesiems visuomenės veikėjams scena tapo viešosios veiklos bei organizacine mokykla, čia užsimezgę ryšiai bei pažintys dažnai išlikdavo ir vėliau padėdavo spręsti jau ne menines problemas. Jeigu tarpukario lietuvių scenos kultūroje sunku aptikti ryškesnių XX a. pradžios Vilniaus lietuvių teatro sąjūdžio estetinių atspindžių, tai politinėje plotmėje šią Vilniaus lietuvių teatro įtaką sunku pervertinti.

PROFESIONALUS = VALSTYBINIS TEATRAS?

Abejotinų, tačiau ir iki šių dienų Lietuvos kultūroje gyvuojančių scenos meno profesionalumo sąsajų ar net sutapatinimo su valstybės parama ištakų, ko gero, reikėtų ieškoti būtent XX a. pradžios Vilniaus lietuvių teatre. Manytume, kad gausus ir aktyvus būsimųjų politikos ir visuomenės veikėjų dalyvavimas mėgėjų teatro veikloje iš dalies lėmė savotišką scenos profesionalumo sampratą.

Politikai paprastai vengia prisiminti savo asmeninę teatrinę patirtį. Bet kokius ryšius su scenos veikla stengiamasi nutylėti, lyg baiminamasi, kad jaunystės dienų pasirodymai scenoje gali tapti nemalonia užuomina – politikas esą ne iš tikro dalyvauja visuomenės gyvenime, o vaidina. Tokių nuostatų laikėsi didieji, jaunystėje su aktoryste susiję XX a. pasaulio politikai (pavyzdžiui, R. Reiganas, Jonas Paulius II). Regis, kad ir A. Smetona ar M. Sleževičius irgi buvo

linkę nuvertinti savo darbus Vilniaus lietuvių teatre, pabrėžti šios savo veiklos visuomeninę, kultūrinę, tautos žadinimo, o ne meninę prasmę. Jų neviliojo lietuvių scenos meno patriarchų vaidmenys, kaip valstybininkai jie verčiau siekė tapti profesionalaus teatro rėmėjais.

Lietuvių profesinio dramos teatro pradžia tradiciškai laikomas 1920 m. gruodžio 19 d. suvaidintas Hermanno Sudermanno „Joninių“ spektaklis. Šio Juozo Vaičkaus režisuoto veikalo reikšmė pabrėžiama visose lietuvių dramos teatro formavimasi aptariančiose istorijose³. Būta bandymų lietuvių profesinio dramos teatro pradžią nukelti į ankstesnius laikus. Ne kartą lietuvių profesinio dramos teatro pradžios klausimu rašęs Vytautas Maknys buvo linkęs pabrėžti 1910 m. įkurtos Vilniaus lietuvių artistų sąjungos svarbą. Šį kolektyvą jis yra vadinęs pirmąja profesiniais pagrindais dirbusia trupe⁴, kitur teigė, kad šios trupės sukūrimas „yra apskritai lietuvių profesionalaus teatro atsiradimo diena“⁵. Neseniai lietuvių profesinio dramos teatro pradžios klausimą aktualizavo Irena Aleksaitė⁶.

Atsižvelgdami į Vilniaus lietuvių teatro mėgėjų pradėtą valstybės paramos prilyginimą scenos meno kolektyvo profesionalumui, pamėginsime atsekti tos tradicijos įsitvirtinimą.

ISTORINIS ATSITIKTINUMAS

1920 m. gruodį J. Vaičkaus režisuotos „Joninės“ tokia reikšminga lietuvių teatro istorijos data tapo gana atsitiktinai. 1930 m. pabaigoje Lietuvos valstybės teatras rengėsi pažymėti savo, o kartu ir profesionaliojo dramos teatro dešimtmetį. Kiek anksteliau, dar metų pradžioje, spaudoje iškilo klausimas, kada vis dėlto yra tikrasis lietuvių dramos gimtadienis.

„Mūsų Opera jau turi savo užfiksuotą pradžią, t. y. 1920 m. gruodžio 31 d. Ar tai yra tikra pradžia ar ne – nesvarbu; o svarba tame, kad visi šią dieną sutiko pripažinti mūsų operos pradžia, – rašoma anuometiniame Valstybės teatro „oficioze“ – žurnale „7 meno dienos“. – Ką mes dėl šio dalyko galime pasakyti apie mūsų dramą? Juk pagaliau visai nesvarbu, kokioje būtent patalpoje, net ir kokiame mieste prasidėjo Dramos veikimas. Svarbu išaiškinti, koks branduolis kur ir kada pradėjo šį darbą? Kokie asmenys savo darbais padėjo pirmą akmenį faktiškam veikimui Lietuvos Dramos. Ir be to reikia išrodyti kad būtent iš šito branduolio išaugo Valstybės Drama, o ne koki nors kita. Mes manome, kad šis klausimas įgavo jau šiek tiek aktualškumo.

Vieni sako, kad dabartinis Valst. Dramos Teatras išaugo iš J. Vaičkaus Teatro, kuris 1918 m. atvažiavęs iš Petrogrado Vilniun pradėjo ten savo veikimą, kiti tvirtina, kad šiam teatrui impulsą davė K. Glinskio Vilniaus studija, tretį norėtų dabartinės Dramos pirmtakūnu matyti Tautos Teatrą A. Sutkaus vadovaujamą, o ketvirtį imasi įrodyti, kad tai yra tąsa

darbo, kurį varė Dramos sekcija prie L. Meno Kūrėjų Draugijos.

Mūsų Dramos reikšmė mūsų kultūriniame gyvenime turi tiek svarbos, kad mūsų manymu, būtų naudinga išaiškinti šį klausimą, ir išaiškinus duoti impulsą naujai tradicijai⁴⁷.

„7 meno dienų“ redakcijos kvietimas viešai aptarti problemą platesnio atsako nesulaukė: diskusija spaudoje, regis, taip ir neužsimezgė. O greitai ir diskutuoti nebėliko apie ką: pirmuoju Valstybės dramos teatro spektakliu buvo pripažintos 1920 m. gruodžio 19 d. suvaidintos „Joninės“, ši diena ir paskelbta Valstybės dramos gimtadieniu, profesionalaus dramos teatro pradžia. Spektaklio režisierius J. Vaičekus tapo „dramos tėvu“ ir stojo į vieną gretą su Kipru Petrausku, kurio nuopelnais kuriant lietuvių operą niekas neabejojo ir jau nuo seno skelbė esant „operos tėvu“.

Garbingą „dramos tėvo“ vardą J. Vaičekus užsitarnavo savo nenuilstama teatine veikla, tačiau šiuo titulu apdovanotas jis buvo, ko gero, atsitiktinai. 1930 m. į pirmąją brandą įžengusiam lietuvių teatrui buvo reikalingas savotiškas didvyris kūrėjas. Tuo metu tokiam vaidmeniui nei Antanas Sutekus, nei Kasantas Glinskis nelabai tiko.

A. Sutekus dar ne taip seniai buvo triukšmingai atsisveikinęs su Valstybės teatru. Nuo 1926 m. vos du sezonus padirektoriavęs ir per tą laiką spėjęs gerokai apsiptykti su daugeliu artistų, A. Sutekus teatro gimtadienio iškilmėse vargu ar buvo labai pageidautina figūra. Juo labiau kad ir 1920 m., kuriantis Valstybės teatrui, A. Sutekus su savo Tautos teatru ir Vilkolakiu buvo greičiau oficialiojo scenos meno oponentas nei kūrėjas.

Vargu ar 1930 m. būtų buvę taktiška Valstybės teatro kūrėju pripažinti ir K. Glinskį, dar ne taip seniai grįžusį iš Talino rusų dramos teatro, kuriame vieną sezoną vaidino – taip protestavo prieš A. Sutekaus teatro politiką. K. Glinskio pripažinimas „dramos tėvu“ būtų skaudžiai žeidęs ir taip iškilmėse apeinamą A. Sutekų. O anuomet prie Valstybės teatro vairo stovintis Andrius Oleka-Žilinskas buvo linkęs telkti visas rimtąsias teatro jėgas ir nenorėjo nieko atstumti.

Taigi į „dramos teatro“ tėvus J. Vaičekus labiausiai tiko visų pirma todėl, kad iškilmių dieną buvo toli nuo Lietuvos. Amerikoje gastroliuojantis, kaip skelbė ne visai pagrįsti gandai, jau ir Holivude garsėjantis J. Vaičekus 1930 m. galėjo atrodyti besąs iškiliasias ir didžiausio tarptautinio garso sulaukęs lietuvių scenos menininkas. Kone per dešimtmetį, prabėgusį nuo išvykimo iš Lietuvos, buvo pamiršti dauguma su J. Vaičkaus vardu susijusių ginčų ir nesutarimų, o prieškarinę šio režisieriaus veiklą – Skrajojamąjį teatrą – jau buvo galima kone mitologizuoti.

1930 m. J. Vaičkaus paskelbimas „dramos tėvu“ visiškai nereiškė, kad užmirštama 1919–1920 m. K. Glinskio Vilniaus studijos ar 1919 m. A. Sutekaus Tautos teatro veikla, o iškeliamas anuometinis Skrajojamasis J. Vaičkaus teatras. Profesionalaus lietuvių

dramos teatro pradininke buvo pripažinta Lietuvių meno kūrėjų draugijos Dramos vaidykla.

Tokia nuostata prigijo, ši data iki šiol sėkmingai ženklina lietuvių profesinio dramos teatro pradžią.

KRITERIJŲ PAIEŠKA

Daugiausiai abejonių dėl tokio dramos teatro istorijos periodizavimo yra kėlęs V. Maknys. Tiesa, jau pati jo iškiliausio darbo – „Lietuvių teatro raidos broužų“ dvitomio – struktūra lyg įtvirtino tradicinę periodizaciją. Tačiau kai kuriuose savo straipsniuose bei privačiuose pokalbiuose tyrinėtojas buvo linkęs pabrėžti, kad tikrąją profesinio lietuvių dramos teatro pradžią reiktų laikyti 1910 ar 1912 m.

Manytume, kad V. Maknys lietuvių profesinio dramos teatro pradžios klausimą kėlė ne tik „skatinamas geriausių norų“⁴⁸. Jam tai buvo ir rimta metodologinė problema, kurią spręsdamas mokslininkas mėgino formuluoti svarbiausius teatro profesionalumo kriterijus:

„1) vienam tikslui susitelkęs nuolat ilgesnį laiką veikiąs kolektyvas, vadovaujamas daugiau ar mažiau patyrusio meno vadovo, kai jo narių susijungimo pagrindas – žodinis ar raštiškas susitarimas, o pagrindinis uždavinys – kultivuoti teatro meną ir dirbti pagal to meto teatro meno metodus;

2) kiekvienas kolektyvo narys turi nuolat aktyviai, sistemingai bei planingai dirbti, kelti savo meistriskumą;

3) yra materialinė bazė (patalpos, rekvizitas ir kt.), galėjimas pragyventi iš darbo teatre;

4) nacionalinė dramaturgija, atitinkanti teatro meninį bei idėjinį lygį, lengvina darbą bei padeda palaikyti glaudesnius ryšius tarp teatro ir žiūrovų“⁴⁹.

V. Maknio nuomone, 1910 m. sukurta Vilniaus lietuvių artistų sąjunga, kuri 1912 m. tapo Vilniaus lietuvių dramos artistų bendrove, su didesnėmis ar mažesnėmis išlygomis atitiko šiuos kriterijus ir galėtų pagrįstai vadintis profesionaliu teatru.

Problemų čia daugiausiai kiltų dėl pačių kriterijų. Kone visus V. Maknio siūlomus kriterijus tektų vadinti organizaciniais. Būtent šią argumentavimo silpnybę ir užčiuopia I. Aleksaitė: „Naujove buvo mėgėjų trupių administracinio savarankiškumo siekis. Tai buvo žingsnelis į priekį, į naują teatrinę struktūrą, artėjusią prie profesionalaus teatro struktūros. Tuo tarpu meninio žingsnelio nebuvo“⁴⁰.

Be abejonės, estetiški kriterijai, kai kalbame apie meną, turėtų būti svarbiausias. Problema, kad „apie bet kokius stambesnius meno laimėjimus anais laikais dar netektų kalbėti. Pats teatro buvimas, jo tolydis nenutraukiamas darbas pats savaime buvo jau didelis daiktas“⁴¹. Ir šitaip Balys Sruoga apibūdino net ne 1910 ar 1912 m. laikotarpį, bet 1920–1922 metus.

Kalbant apie teatro profesionalumą, taikyti meniško kriterijų gana pavojinga. Juk taip nesunku

rasti žemiau saviveiklos lygio nusiritančių profesionalių teatrų pavyzdžių. Ir tokius „meniškų“ teatrų vis tiek laikome profesionaliais.

1920 m. gruodžio 19 d. „Joninių“ spektaklis, kurį vadinau profesinio dramos teatro pradžia, tikrai nebuvo joks kokybinis scenos meno šuolis. Tai liudija kritiška Kazio Puidos recenzija¹², aštrus svarbiausio anuometinio J. Vaičkaus oponento K. Glinskio pasisakymas¹³, ugninga Vydūno reakcija¹⁴.

Organizacine prasme „Joninių“ spektakliui J. Vaičkaus suburta trupė taip pat nebuvo naujiena, o paprasčiausiai Petrograde, Vilniuje ir Kaune veikusio Skrajajamojo J. Vaičkaus teatro darbų tęsą.

1920 m. gruodžio 19 d. „Joninių“ spektaklis nuo visų iki tol buvusių lietuviškų vaidinimų skyrėsi tik tuo, kad jo organizavimą netiesiogiai (per Lietuvos meno kūrėjų draugiją) rėmė jauna Lietuvos valstybė. Taigi šį J. Vaičkaus režisuotą spektaklį pripažindami profesinio lietuvių dramos teatro pradžia, į pirmą planą iškeliamė ne meninį, organizacinį, bet valstybės paramos ir globos kriterijų.

Jeigu 1930 m. J. Vaičkaus paskelbimą „dramos tėvu“ galima laikyti savotišku atsitiktinumu, tai tarybiniais metais toks teatro profesionalumo siejimas su valstybės parama buvo gana logiškas, nors ir prieštaringas.

Viena vertus, ideologiškai buvo gana pavojinga profesionalaus lietuvių teatro įsteigimo nuopelnus priskirti nepriklausomai Lietuvos valstybei. Tačiau, antra vertus, toks scenos meno profesionalumo siejimas su valstybės parama labai atitiko tarybinę mentalitetą: profesionalus teatras gali būti tik valstybinis teatras. Savotiškas paradoksas, bet valstybės paramos prilyginimas profesionalumui atspindėjo ir XX a. pradžios Vilniaus lietuvių teatro mėgėjų, vėliau tapusių politikais, visuomenines nuostatas, jų pasiryžimą savo jaunystės teatrines ambicijas aukoti tautinės veiklos labui.

Toks lygybės ženklas tarp valstybinio ir profesionalaus teatro įsitvirtinimas lietuvių teatro istorijai vargu ar buvo naudingas. Dažnai buvo pabrėžiama, kad tarpukariu Lietuvoje buvo tik du valstybiniai (tai yra profesionalūs) teatrai, o kitų kolektyvų (net tokių kaip Tautos teatro, Vilkolakio ar Jaunųjų teatro) veikla smarkiai nuvertinama.

TRADICIJA IR PASTOVUMAS

Šiuo straipsniu neneigiame 1920 m. gruodžio 19 d. „Joninių“ spektaklio svarbos lietuvių teatro istorijai. Tai skirtingų kartų, skirtingomis intencijomis įtvirtinta tradicija, kurią reikėtų gerbti ir toliau puoselėti. Norėtusi tik atkreipti dėmesį, kad kaip ir daugelis istorinių ribų taip ir ši yra labai sąlygiška ir istorinėje sąmonėje užfiksuota gana atsitiktinėmis aplinkybėmis.

Be abejonės, rašant teatro istoriją norėtusi, kad visais atvejais svarbiausias būtų meniškumo kriterijus. Deja, scenos mene tas meniškumas iš tolesnės laiko perspektyvos gana sunkiai fiksuojamas. Polemi-

ka dėl lietuvių profesinio dramos teatro pradžios tik dar kartą parodo, kad meniškumo kriterijus ne visada nusveria.

Gauta 2005 11 07

Nuorodos

- ¹ A. Smetona, Mūsų teatras, A. Smetona, *Rinkiniai raštai*, Kaunas: Menta, 1990, p. 184–185.
- ² V. Kapsukas, Keletas žodžių apie lietuviškus spektaklius, V. Kapsukas, *Raštai*, Vilnius: Valstybinė grožinės literatūros leidykla, 1960, t. 1, p. 110.
- ³ V. Maknys, *Lietuvių teatro raidos bruožai*, Vilnius: Mintis, 1979, t. 2; *Lietuvių teatras 1918–1929*, Vilnius: Mintis, 1981.
- ⁴ V. Maknys, Lietuvių teatro istorijos apimtis bei svarbesnieji etapai, V. Maknys, *Teatro dirvonuose*, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 1997, p. 35.
- ⁵ V. Maknys, Lietuvių profesionalaus teatro pradžios problema, V. Maknys, *Vingiuotais kultūros takais*, Vilnius, 1992, p. 48.
- ⁶ I. Aleksaitė, Lietuvių teatro istorija šiandien. Kai kurios metodologinės problemos, *Menotyra*, 2003, Nr. 4, p. 7–6.
- ⁷ Kada Valst. Dramos Jubiliejus?, *7 meno dienos*, 1930, Nr. 30, p. 7.
- ⁸ I. Aleksaitė, Lietuvių teatro istorija šiandien. Kai kurios metodologinės problemos, ten pat, p. 5.
- ⁹ V. Maknys, Lietuvių profesionalaus teatro pradžios problema, ten pat, p. 33.
- ¹⁰ I. Aleksaitė, Lietuvių teatro istorija šiandien. Kai kurios metodologinės problemos, ten pat, p. 6.
- ¹¹ B. Sruoga, Mūsų teatro raida, B. Sruoga, *Apie tiesą ir sceną*, parengė, įvadinį straipsnį ir paaiškinimus parašė A. Samulionis, Vilnius: Scena, 1994, p. 229.
- ¹² K. Puida, Joninės, *Laisvė*, 1920 12 23.
- ¹³ A. Vengris, K. Glinskis apie J. Vaičkaus „Jonines“, A. Vengris, *Teatro pačauktieji*, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1996, p. 36–41.
- ¹⁴ Vds, Valdžios teatras, *Darbymetis*, 1921, Nr. 1, p. 24.

Gintaras Aleknonis

THE STATE AND THE STAGE. ON THE QUESTION OF THE BEGINNINGS OF PROFESSIONAL LITHUANIAN THEATER

Summary

The deepest link of Lithuanian theater in Vilnius to the future Lithuanian state should be traced to the organizational but not the artistic level. In the beginning of the 20th century the stage of Vilnius' Lithuanian amateur theater was occupied by prominent individuals, such as M. Sleževičius, A. Smetona, K. Grinius, A. Janulaitis, M. Biržiška, K. Šakenis, and others. Most of them later became influential politicians – presidents, ministers. One could consider their desire to associate their youth activities to the natio-

nal movement, and not to artistic work, as a factor that influenced the peculiar understanding of professional Lithuanian theater. In the history of Lithuanian theater, professional theater is traditionally considered to be the state-supported theater.

In the article, the question of Lithuanian drama theater periodization, the problem regarding the beginning of professional theater is examined. The beginning of professio-

nal Lithuanian theater is commonly assumed to be the play "Joninės" produced by Juozas Vaičkus in 1920. It is highlighted that this date found its place in theater history rather accidentally, since the fact's emphasis is based on the organizational but not on the artistic criteria.

Controversies regarding the beginnings of Lithuanian professional drama theater once again show that, unfortunately, the artistic criterion does not always outweigh the others.